

Jaume Botey i Vallès "La veritat com a trobada"

Traducció de l'article aparegut a la revista *Acontecimiento* l'any 2018

Acontecimiento

«El acontecimiento será nuestro maestro interior», Emmanuel Mounier (1905-1950)

SECCIONES

01 EDITORIAL

EDUCACIÓN

03 **Por respeto a los niños: educar en la espiritualidad,**
por Patricia Casmiró

PENSAMIENTO

05 **Islam, no:** Adrián Canizano

RELIGIÓN

11 **La parábola del hijo pródigo. El Padre en el que podemos ser hijos y hermanos,**
por José Luis Lario y Patricia

TESTIMONIO

15 **La verdad como encuentro,**
por Jaume Botey

PAISAJES DE UJIHAMAH

21 **Oficio en extinción,**
por Esther Díaz

23 CARTA AL LECTOR

25 HINCÓN BIBLIOGRÁFICO

ANÁLISIS

Temas clave del personalismo comunitario

PRESENTACIÓN

28

Ontología del yo personal: una identidad personal permanente relacional
CARLOS DÍAZ..... 2

El yo narcisista e incomunicado que reemplaza al yo personalista
CARLOS DÍAZ.....

La libertad condicionada
LUIS FERREIRO.....

La persona y el universo del valor
JOSÉ M. VEGAS.....

Una constante conversión
CARMEN FERRANDO.....

Sobra la vocación
XOSÉ MANUEL DOMÍNGUEZ PRIETO.....

A impulsos de actos creadores
FERNANDO SOLER TOSCANO.....

Compromiso y responsabilidad van de la mano
LUIS ARIANZUREN DONZALO.....

Libro del trimestre
CARLOS DÍAZ.....

Editorial

Los paraísos fiscales y los otros refugiados

Los diferentes criterios utilizados para definir los paraísos fiscales de 40 a 70 territorios a los que acuden capitales de cualquier origen, y salvo de la vigilancia de unas autoridades que sucumben a la lucha y, sobre todo, del dinero negro.

La principal sospecha sobre estos paraísos es que su principal actividad es la de la droga, el tráfico de armas, el tráfico de emigrantes y, lo más importante, proviene de fraudes en el sector privado, del crimen financiero

La veritat com a trobada¹
La verdad como encuentro¹
The truth as a meeting¹

Jaume Botey i Vallès

RESUM

Aquest article és una traducció del que es va publicar a la revista Acontecimiento l'any 2016. L'article deriva d'una conferència que Jaume Botey va realitzar, el dia 24 de juliol de 2013, a l'Aula de Verano de l'Institut Mounier dedicada a "El miedo a la verdad". L'autor reflexiona en forma d'autobiografia, des dels inicis al Camp de la Bota fins a les lluites en què va participar a l'Amèrica Llatina o l'Iraq, sobre la vivència de la fe i la relació amb el seu compromís social i polític.

Paraules clau: cristianisme, fe, ideologia, compromís social

RESUMEN

Este artículo es una traducción del que se publicó en la revista Acontecimiento, en el año 2016. El artículo deriva de una conferencia que Jaume Botey realizó, el día 24 de julio de 2013, en el Aula de Verano del Instituto Mounier dedicada a "El miedo a la verdad". El autor reflexiona en forma de autobiografía, desde los inicios en el Camp de la Bota hasta las luchas en que participó en América Latina o Iraq, sobre la vivencia de la fe y la relación con su compromiso social y político.

Palabras clave: cristianismo, fe, ideología, compromiso social

ABSTRACT

This article is a translation of a previous one which was published in the journal Acontecimiento in 2016. The article derived from a lecture that Jaume Botey gave, on July 24, 2013, in the Summer Conference of the Mounier Institute dedicated to "The fear of the truth". The author reflects in the form of autobiography, from his beginnings in the Camp de la Bota to his participation in the struggles in Latin America or Iraq, on the experience of faith and the relationship with his social and political commitment.

Keywords: Christianity, faith, ideology, social commitment

Acontecimiento

«El acontecimiento será nuestro maestro interior», Emmanuel Mounier (1905-1950)

SECCIONES	
01	EDITORIAL EDUCACIÓN
03	Por respeto a los niños: educar en la espiritualidad, por Patricia Casmiro PENSAMIENTO
05	Islam, por Adrien Cangiari RELIGIÓN
11	La parábola del hijo pródigo. El Padre en el que podemos ser hijos y hermanos, por José Luis Lortie y Pardiño TESTIMONIO
15	La verdad como encuentro, por Jaime Botey PAISAJES DE ULIHAMAR
21	Oficio en extinción, por Esther Díaz
23	CARTA AL LECTOR
25	ENCUENTRO BIBLIOGRÁFICO

ANÁLISIS

Temas clave del personalismo comunitario

PRESENTACIÓN	28
Ontología del yo personal: una identidad personal permanente relacional CARLOS DÍAZ	29
El yo narcisista e incomunicado que reemplaza al yo personalista CARLOS DÍAZ	33
La libertad condicionada LUIS FERREIRO	36
La persona y el universo del valor JOSÉ M. VEGAS	41
Una constante conversión CARMEN FERRANDO	45
Sobre la vocación JOSE MANUEL DOMÍNGUEZ PRIETO	49
A impulsos de actos creadores FERNANDO SOLER TOSCANO	53
Compromiso y responsabilidad van de la mano LUIS ATANCUREN GONZALO	56
Libro del trimestre CARLOS DÍAZ	60

Editorial

Los paraísos fiscales y los otros refugiados

LUIS FERREIRO, DIRECTOR DE ACONTECIMIENTO

Núm.
1
2016
AÑO

INSTITUTO
EMMANUEL
MOUNIER

n

Revista de
personalismo
ORDENADO
DEL INSTITUTO

CONSEJO DE

LUIS FERREIRO, FERRANDO, FERRANDO, ACONTECIMIENTO

Luis Cañlle
Carlos Díaz
José M. Vegas
Luis Atancuren González
Carmen Ferrando
José M. Linares
José Félix Barr
Ricardo de Luis
Félix García Vico
José Manuel Al

PROYECTO

La Familia
Animal, 2016

Com: Instituto
de Bellas Artes, 10 - B
28015 Madrid
Tel: 91 475 18 57
http://www.institutoemmanuelmounier.org
Periodicidad: trimestral
ISSN: 1989-5469
Depósito legal: M-1000-2016
DISEÑO Y PRODUCCIÓN: La Factoría de
Tel: 91 402 84 17
Distribución: La Factoría de
ILUSTRACIONES: A
IMPRESIÓN: Gráficas

1. Aquest article és la conferència que l'autor va fer, el dia 24 de juliol del 2013, a l'Aula de Verano de l'Institut E. Mounier dedicada a "El miedo a la verdad" i que va ser publicada a la revista *Acontecimiento*, al seu volum 118 (2016). Agraïm l'autorització per ser traduït al català i publicat als *Quaderns d'Estudi*. La traducció l'ha fet Maria Villanueva.

Agraeixo a l'Institut Mounier que m'hagi convidat a aquesta *Aula de Verano* i sobretot a Carlos Díaz, que tant he llegit però que no coneixia personalment. Li agraeixo que la meva iniciació a Buber fos a partir dels seus escrits. I vull agrair al mateix Mounier que amb el seu pensament i acció hagi estat un referent al llarg de la meva vida, perquè ell va viure "*la Fe com a trobada amb la realitat*" en un món en tensió, com avui, per la lluita entre les grans ideologies, liberalisme, feixisme i comunisme.

Se'm va encarregar el tema "*La veritat com a trobada*", tot partint de l'experiència de la fe viscuda al llarg de la meva vida; una espècie de "Confessions" o d'autobiografia del com he viscut la fe enmig de les contradiccions. Em vaig adonar de seguida que acceptar-ho havia estat una gosadia i potser una irresponsabilitat, però el mal ja estava fet i no tenia remei.

Amb tot el que suposa aquesta insensatesa, en aquesta introspecció a què m'esteu obligant s'hi manifesta, una vegada més, alguna cosa mounieriana: la preeminència de la consciència sobre la norma, la de l'individu sobre la llei, la de la construcció de la consciència a partir de la relació entre el que és subjectiu i objectiu i, en definitiva, el debat entre subversió i fidelitat. Descobreixo en mi algunes constants, a les quals anomenaria "principis essencials", que ara, amb mirada retrospectiva, constato que s'han anat repetint en diferents circumstàncies i que, com si fossin sediments, reapareixen al llarg de la meva vida. A més, crec que puc dir que tots ells neixen de l'Evangeli, de la proximitat de la figura de Jesús i del que jo entenc que fou la seva "*confiança en el Pare com a trobada amb la realitat*".

Abans de començar, permetin-me citar dos textos de referència de l'evangeli de Joan que il·lustren aquest difícil dualisme entre veritat i vida. Al final del capítol 18, Joan explica que Jesús, davant de Pilat, en el moment suprem afirma: "*Jo he vingut per donar testimoni de la veritat, tots els que són de la veritat escolten la meva paraula*". I Pilat li pregunta: "*I què és la veritat?*" Pregunta que en el text queda sense resposta. La resposta l'havia donat Joan al llarg del seu evangeli, en el qual i des del Pròleg, la Veritat és una de les paraules recurrents. "*La paraula es va fer carn*", és a dir, amb la consideració de "*La Veritat*" com a realitat històrica encarnada, més que conceptes són fets.

1. Déu és sempre el Déu dels pobres. És en el pobre on podem entendre i trobar Déu.

Més que una convicció, ha estat sempre una experiència profunda. La primera vegada va ser amb els gitanos d'una barriada a la platja de Barcelona. El meu germà Francesc, sacerdot escolapi, hi estava des de feia molts anys. Va ser condemnat a un any de presó per haver participat en un acte contra la repressió de la Guàrdia Civil contra els gitanos. Va complir la condemna a la presó de Zamora, habilitada per a capellans, per haver renunciat al privilegi concordatari de complir-la en un convent. La presó de Za-

mora fou l'ignominiós paradigma del nacionalcatolicisme franquista. A ell li va tocar el trist privilegi d'inaugurar-la i jo el vaig substituir al suburbi.

Allí no es tractava tant d'evangelitzar com de viure una església pobre entre els pobres, una de les grans aspiracions espirituals del Concili. Allí, en la pràctica, amb els gitanos i la pobresa material extrema, era fàcil descobrir-hi el Déu dels pobres. Aquesta *evidència de fe* m'ha acompanyat tota la vida i s'ha reviscut a la Nicaragua de la revolució sandinista, a Mèxic amb els indígenes de la serra queretana, a Bolívia o amb les víctimes de les hidroelèctriques a Guatemala. O a l'Iraq, poc abans de ser bombardejat. Amb la certesa que el Déu que acompanya les víctimes és sempre el mateix.

2. Fe i laïcitat

Del Camp de la Bota en vaig sortir per anar a viure en un polígon obrer de la ciutat de l'Hospitalet, com a responsable d'una parròquia de nova creació en el moment de la màxima arribada d'immigrants. Aquells anys varen suposar el descobriment del Déu incrustat en la història, el que està més enllà dels credos particulars, del diàleg entre fe i món.

Fidels als principis del Concili, vàrem proposar la construcció d'una comunitat cristiana sense edifici parroquial, una "parròquia sense església". Ens deixaven la sala d'actes de l'escola del barri per a la missa dels diumenges i vàrem llogar un petit local que servia de despatx parroquial, local d'avis, escola d'adults i per als joves i els nens. Les trobades i la vida de comunitat les fariem a les cases particulars com ho feien els primers cristians.

Alguns representants dels moviments polítics i socials en la clandestinitat del Baix Llobregat ens demanaren de construir un temple per tal d'aprofitar la immunitat que el Concordat ofería als locals de l'Església. Acceptarem el repte amb la condició que l'haurien d'aixecar físicament la mateixa gent del barri, paletes en la seva majoria.

La construcció, sota el lema "construïm la comunitat", va representar un llarg compartir valors fonamentals al marge de les ideologies polítiques i religioses, de capacitats o de procedències. Es va convertir en *la casa de tots* i la batejàrem com a "*Casa de la Reconciliació*", atès que allí s'hi havien trobat creients i no creients, immigrants i catalans, de diferents ideologies polítiques que compartien un ampli comú denominador que els permetia treballar junts. Va ser una experiència com la del llevat amagat a la massa, el Regne de Déu allí present es proclamava per si mateix, *etsi Deus non daretur*.

Durant molt temps i formant un sol equip humà, al voltant de la Casa de Reconciliació hi varen néixer:

- L'Associació de Veïns, autèntica escola de militància i lluita política que encaçalà mobilitzacions importants i permanents per a les reivindicacions urbanístiques i de serveis del barri.
- Una Escola d'Adults a l'estil Freire, conscients de la naturalesa política de tot treball educatiu, amb col·laboradors de tots els sectors socials i ideològics.
- El primer grup d'Objecció de Consciència al servei militar. Allí va començar el Servei Civil Substitutori de la "mili". El primer grup fou detingut el 20 de desembre del 1975. Fou el descobriment col·lectiu de la pràctica de la no-violència i de la resistència com a instrument de lluita.

Aquella experiència, amb tant de diàleg i tants fruits, em va arrelar profundament la convicció que cap grup humà, polític o religiós posseeix la Veritat en exclusiva. Déu està en tots, en el diàleg. La Veritat no són credos sinó fets.

3. Ruptura o transició, utopia i possibilisme

La Transició va ser un moment excepcional per reflexionar sobre què enteníem per "subjecte revolucionari", per les contradiccions entre l'ètica de les conviccions i l'ètica de les possibilitats. Les lectures dels clàssics, de Gramsci, dels models econòmics i polítics de l'Amèrica Llatina, la influència de Cuba, la reflexió sobre la democràcia cristiana i el seu "compromís històric" amb el PCI, els diversos models de les independències africanes, etc., alimentaven tota mena de debats al voltant del nostre possible model de transició.

Per impuls profètic érem defensors de la ruptura, però havíem d'acceptar les limitacions de les possibilitats. No se sap mai on és la línia subtil que separa la radicalitat i les seves conseqüències, de la manca de decisió o covardia per les conseqüències.

Una cosa semblant a la contradicció entre assistencialisme i lluita pel canvi de les estructures polítiques. Jo sabia, des de la meua presència entre els gitanos, que tota intervenció social suposa una contradicció. Calia lluitar contra el barraquisme però en el moment immediat, els habitants de les barraques necessitaven feina, atenció mèdica, educació, transport. Socórrer les necessitats immediates no està en contradicció amb el treball polític. Malgrat això i malgrat l'altíssim preu de presó que s'havia de pagar per la denúncia política, vaig viure un cert enfrontament tant amb l'esquerra com amb la dreta política i eclesial. La condemna de l'assistencialisme venia de l'esquerra —política o eclesial— i la condemna del treball polític venia de la dreta, política i eclesial. Ambdues carregades de pragmatisme. Finalment, també la Transició fou el resultat d'un pacte carregat d'ambigüitats.

L'Assemblea de Catalunya fou una insòlita experiència de procés unitari, capacitat de convocatòria i capil·laritat en els intersticis de la societat (socials, eclesials, po-

lítics, professionals, econòmics, esportius, culturals). El seu eslògan "*Libertat, Amnistia, Estatut d'Autonomia*" fou el principal encert: concentrava, en tan sols tres paraules, un programa unitari de mínims sense renunciar als principis.

4. A Déu no se'l troba mitjançant el poder religiós

Un dels relats que més han pesat al llarg de la meua vida ha estat el de les temptacions de Jesús, que les primeres comunitats formularen amb precisió com a paràbola de la negativa de Jesús a barrejar el nom de Déu amb les tres classes de poder, l'econòmic (el pa), el polític (posseiràs...) i el religiós (vindran els àngels...).

En molt poc temps, la Casa de Reconciliació adquirí un notable poder de convocatòria. En definitiva, "poder polític". I personalment, jo vaig viure la possessió d'aquest poder com una contradicció respecte del relat evangèlic. Detentar aquell poder estava en contradicció amb el relat evangèlic. Detentar aquell poder estava també en contradicció amb el principi de laïcitat i de la desitjable autonomia del poder civil, perquè el punt de partida del poder de la Casa era el caràcter religiós de la institució.

A nivell personal, el dilema es resolgué marxant a viure al món rural pobre, a 150 km de Barcelona, a Vallbona de les Monges, a l'Olivera, una comunitat de disminuïts psíquics. El nostre lema era "som iguals, perquè tots som disminuïts". L'Olivera fou un espai de retrobament amb la simplicitat de les paraules i de les mirades, de la bondat feta persona i al mateix temps, un lloc de treball, una cooperativa que com a empresa ha de produir productes de qualitat, revaloritzar el món rural, atreure gent jove, posar en pràctica una nova forma de gestió, un model ecològic i de formació. Una alternativa a aquest món de bogeria competitiva i de degradació ambiental sorgida des dels mateixos disminuïts.

5. El poder, des de l'autonomia del que és civil

El 1979 se celebraren les primeres eleccions municipals després del franquisme i em demanaren d'anar com a candidat a regidor de la meua ciutat. Vaig haver d'escollir entre l'Olivera i l'Hospitalet, com a deure envers la gent que hi havia deixat.

Es tractava d'una llarga història de fidelitats envers els amics, creients i no creients. I sobretot, vaig comprendre que es tractava d'un servei als pobres i potser també de "retornar" el que d'ells havia rebut. En la lluita contra la pobresa, no és indiferent el treball polític des de les institucions civils. Durant molts anys, ens havíem queixat de la manca de responsabilitat de les administracions i ara, podíem refusar responsabilitats?

Vaig acceptar d'anar, com a independent, de regidor d'educació en una ciutat amb un sistema escolar molt deficient i un alt grau d'analfabetisme. Aprenguérem a pren-

dre decisions en favor de l'escola pública i de les classes populars. Aprenguérem que no és el mateix una gestió feta des de la distància o la superioritat que la que es fa treballant dia i nit, sense vacances ni diumenges, obrint les portes del despatx fins a desbordar-lo. Varen ser anys d'entrega absoluta. Construir escoles i donar possibilitats d'educació era, també, construir el Regne.

6. Educador i el despertar de la consciència crítica

El vessant d'educador ha estat essencial en mi. Per això, els 35 anys de professor a la Universitat. Però sobretot, educador en un sentit ampli, al Camp de la Bota propiciant una vivència comunitària dels valors de l'Evangeli, en el partit i a l'Ajuntament, tot transcendent la definició del diccionari, més enllà de les quatre parets de la classe. Conscient que educació i medi interaccionen, que l'educació és intervenció política, que no es tracta d'una educació per acumular coneixements sinó per despertar actituds crítiques, com a combat intel·lectual i, tal com diuen Freire i Miquel Soler, com a "pràctica de la llibertat".

Malgrat això, en la meua llarga experiència d'universitat he estat testimoni de com els elements més ideològics, el coneixement global que facilita la transmissió de valors i d'actituds així com l'aliment de la consciència crítica, ha anat deixant pas al coneixement parcial que no interpreta, als instruments i, en els successius plans d'estudi, a la preponderància dels coneixements fragmentats. En definitiva, a la tendència americanitzant. Aquest és un dels aspectes del desprestigi i el fracàs de la universitat.

7. La principal derrota de l'esquerra ha estat la cultural, prèvia a la derrota política

Amb la democràcia va començar la desnaturalització de l'esquerra per l'abandó dels seus principis. La socialdemocràcia renunciava al seu credo fundacional i els comunistes expressaven la seva sintonia amb els processos pluripartidistes occidentals, l'eurocomunisme. Ambdues esquerres giraven vers la dreta. Això provocà les primeres divisions i posà de manifest la dificultat de configurar una proposta de transformació social que fugís tant del fonamentalisme polític com de la pèrdua d'identitat de classe. Això va ser el que es va proposar el grup al voltant de Manolo Sacristán amb la publicació "*Mientras Tanto*". Les múltiples variants de l'esquerra es varen anar reduint a gestió i s'anaren enquistant en si mateixes. Aviat arribaren els grans debats de la permanència dins de l'OTAN, l'entrada a la Unió Europea i les privatitzacions, així com els primers i emblemàtics casos de corrupció.

Guanyen els mites de "final de la història", "no hi ha alternatives", "competitivitat", "creixement indefinit". La dissidència intel·lectual, política, obrera, cultural... desapareix. El partit i el sindicat, els "intel·lectuals i col·lectius crítics", han dimitit. Desa-

pareix també de la Universitat la seva funció crítica, la possibilitat d'ajudar a entendre el que encara no ha nascut, la seva possible visió de futur. Tots, més o menys, han estat vampiritzats pels mercaders.

Passa el mateix en els moviments nascuts de la fe. Perden la seva força profètica. Els bisbes intentaren, per tots els mitjans, la domesticació d'Acció Catòlica. Guanyà la contrareforma de Joan Pau II.

8. La fragilitat dels instruments. El compromís de partit

La lenta agonia de les propostes de l'esquerra alternativa i el seu escàs resultat electoral anaven produint una inevitable sensació de fracàs entre els seus sectors afins. La creació d'*Izquierda Unida* com a moviment polític i social el 1986 i d'*Iniciativa per Catalunya* l'any següent, va suposar una esperança. Hi vaig participar des de l'inici, en la redacció dels documents fundacionals i, més tard, encapçalant la seva llista a les municipals del 1991 a l'Hospitalet.

Mai vaig tenir la sensació de discontinuïtat entre el treball militant de partit, en les institucions, en els moviments socials o en moviments cristians. La motivació va ser sempre la construcció del Regne i la necessitat de concretar l'evangeli en fets. Moviments socials i partits són instruments. Però aquests instruments tendeixen a convertir-se en fins, es tendeix a sacralitzar el que és propi i a condemnar el que és aliè. Una cosa semblant passa a l'Església-Institució. Sempre he cregut en la possibilitat d'intervenir en política amb els principis de radicalitat i ingenuïtat. Jo en diria el franciscanisme en política.

A poc a poc, dins d'*Iniciativa*, els que procedien dels nous moviments socials i que tenien una visió més oberta de la intervenció política van anar sent desplaçats dels òrgans de decisió. La institució tendia a enquistar-se. Es preparava la ruptura i la nostra expulsió. Va ser un aprenentatge dolorós. Hi vàrem aprendre que també a l'esquerra, la radicalitat dels plantejaments, la crítica dels acords de les cúpules per la fidelitat a les idees, les persones i els processos i, en aquest cas concret, la voluntat d'estar més a prop dels moviments de base, es paga cara. Va succeir com en la major part de les heretgies i el seu enfrontament amb el sistema: no es tracta només d'un tema doctrinal, sinó de poder. L'autoritat, no el col·lectiu, és qui defineix qui és heretge i qui no ho és.

Com en d'altres ocasions en política, el transfuguisme de la direcció condemna les bases amb els seus ideals. Fòrem expulsats. Amb les restes de l'expulsió, juntament amb altres restes, decidírem començar de bell nou. Ara es diria *Esquerra Unida i Alternativa* i es fonamentaria sobre els pilars de sempre: anticapitalisme, pluralisme, voluntat unitària i democràcia interna. L'any 2000 en vaig ser escollit president. Es tractava d'aglutinar esforços per tal que, amb d'altres que perseguïen els mateixos objectius, ens poséssim realment al costat dels oprimits, en el gran combat de la història per l'alliberament de tots. Però tampoc fou possible...

M'ha tocat viure "en diàspora" les meves opcions polítiques. Des d'aleshores he participat en innumbrables intents de reagrupar l'esquerra, culturalment i políticament, amb poc èxit: *La Balsa* i *La Barraca* (on em vaig trobar intel·lectuals com José M. Valverde o Francisco Fernández-Buey), el Col·lectiu Roig-Verd Violeta, la Farga, les Taules de Convergència, Socialisme 21, Front Cívic, Xarxa-PSUC...

9. Globalització i nous moviments socials

De manera paral·lela, neix la consciència de la globalització i s'obre pas una nova forma de contestació mundial a la qual em vaig vincular immediatament. La revolució zapatista i el seu eslògan "*mandar obedeciendo*" fou un detonant al qual seguí la *Campanya del 0,7%*, i la de "*50 años bastan*" contra el FMI i el Banc Mundial. Aviat arribà la contestació contra l'OMC de Seattle, els Fòrums Socials, Porto Alegre, la campanya mundial del "*No a la guerra*" en la intervenció dels Estats Units a l'Iraq, com a intervenció política, etc. Per mi, aquesta consciència es concretà en els viatges a Chiapas i la promoció del doctorat Honoris Causa a la Universitat Autònoma, de D. Samuel Ruiz, bisbe de San Cristòbal de las Casas, l'acampada a la Diagonal de Barcelona demanant el 0,7, la presència en gairebé tots els Fòrums Socials Mundials des del primer a Porto Alegre, l'estada a l'Iraq pocs dies abans de la invasió, etc. I en una imperiosa necessitat de formació que es traduirà en la meva estada a Lovaina per aprendre de François Houtard, i en les noves assignatures que des d'aleshores impartiré a la universitat i en una multitud de xerrades sobre el nou model econòmic mundial.

Una lectura exclusivament economicista de la història incapacita els partits clàssics de l'esquerra per entendre els temes de fons que aquests moviments plantegen. La vinculació dels militants amb aquests moviments era sovint tolerada com a opció personal testimonial i exòtica, però sense atribuir-li cap rellevància política i sense que representés cap aportació al partit. El fet de participar-hi em va suposar, durant molt de temps, una espècie de quasi doble i clandestina militància. L'ortodòxia del partit exigia la defensa del sindicat com a únic representant dels interessos de la classe treballadora; la resta, eren tonteries.

Malgrat això, el futur és allà i en els valors que aquests moviments aporten. Es tracta d'un nou univers mental i de valors sòlidament interconnectats, sobre un nou model de propietat, noves formes d'organització, de consum, un ús responsable de l'energia, de col·laboració de proximitat, d'ètica en les finances, de recuperació del món rural, de gestió d'empresa i cooperativisme, de valoració dels sectors marginals com els immigrants, de noves formes col·lectives de solidaritat com la lluita contra els desnonaments, fins i tot de noves formes d'organització política (*Proceso Constituent, Podemos, Barcelona en Comú*)...

10. La Fragilitat dels instruments. El compromís de fe

En realitat, la confiança —que desitjaria total— en aquest Déu de l'amor és la meva font de llibertat. De la llibertat tal com la varen viure els profetes i Jesús, tot desafiant el poder, lliures dels lligams del temple i de lleis i en la frontera entre la institució i fora d'ella. Jesús, igual que els profetes, captiva i sedueix perquè la seva utopia es contagia, però hagueren de viure el seu lliurament en soledat tot havent d'escollir entre l'obediència al sistema o l'obediència a la causa que sentien com a absoluta. I això genera dissidències, escandalitza i, sobretot, provoca la condemna del poder.

Tots portem en el nostre interior un segell d'infinnit, el sentit d'alguna cosa que ens transcendeix. També la lleialtat a aquesta veu interior genera incomprensió al nostre voltant. Sovint ens obliga a viure-ho en un retir particular, amb dificultats per explicar-lo i per ser entès. Penso en la mística i en la soledat en què hagueren de viure els promotors de totes les utopies socials, els Bartolomé de las Casas, els líders benintencionats de la Revolució Francesa, els nostres republicans assassinats per treballar per la justícia o els Péguy, Simone Weil, Bonhoeffer, Etty Hilesun, Carlos de Foucault, Lluís M. Xirinacs, tan propers.

Els crits en el nom de Déu i a favor dels pobres, dels profetes i de Jesús, han estat la referència més important en la meva actuació política. La fonamental, sense cap mena de dubte, més enllà de Marx i de qualsevol tractat de filosofia. D'aquí que em resulti tan difícil de comprendre la condemna de la Jerarquia a qualsevol proposta de fe compromesa amb la justícia o de canvi revolucionari a favor dels pobres. Foren raons polítiques sota el pretext d'ideologia, el que motivà la prohibició dels sacerdots obrers, la condemna de la Teologia de l'Alliberament, les reserves a Cristians pel Socialisme i tantes altres. L'escàndol de la pobresa i les seves causes hauria d'haver estat per damunt de totes les ideologies i, en canvi, quant patrimoni d'amor i de transformació social s'ha malversat en funció d'ideologies o de poder polític!...

Sé que és important compartir la fe, viure-la en comunitat, però em resulta molt difícil viure-la sota el pes fidel d'una institució com l'Església. Com tota institució humana, com qualsevol partit, l'Església tendeix a mirar-se més a si mateixa que a les necessitats del seu voltant, a delimitar i defensar pretesos drets, a convertir-se en finalitat de si mateixa, a condemnar les altres. Conclusió: visc la meva fe també en "diàspora", igual que el meu compromís polític. En múltiples comunitats petites, algunes de les quals vaig personalment impulsar, com la trobada dels dilluns, Cristians pel Socialisme, Cristians en Diàspora, capellans-obrers, Redes Cristianas, Cristianisme i Justícia, Cristianisme Segle XXI, Fòrum de Teologia i Alliberament...

11. Les ruptures del nostre món

El llegat de Mounier ens ajuda, sense cap mena de dubte, a una comprensió del nostre món, de la nostra relació de creients amb el món, des de dins. Per acabar, jo diria que hi ha tres "ruptures" fonamentals en relació amb el passat.

En primer lloc, la necessitat de comprensió de la història com a substrat ontològic de la revelació. La història de la humanitat i la seva evolució es, ella mateixa, revelació de Déu. Déu ja és "bona nova", ara i aquí. Hi ha, doncs, una connexió directa entre "salvació cristiana" i acció sociopolítica. Llegint la història i, sobretot, la història dels pobres i les seves lluites elaborem Teologia, tractat de Déu.

En segon lloc, la ruptura religiosa. Vivim en una societat adulta, laica i multicultural. Déu ja no es dona "per descomptat", ha deixat de ser un tema rellevant, és un "estrany a casa nostra", ha perdut legitimitat ontològica. L'home pot pensar la seva existència sense Déu i no se sent primàriament criatura de Déu. La modernitat podia ser una època sense Déu, però amb nostàlgia de Déu. La postmodernitat és ja una societat sense nostàlgia de Déu.

Finalment, en el nostre segle XXI no podem pensar Déu sense pensar "el mal", que segueix existint com un fet central per a la majoria de la humanitat. En la famosa frase "després d'Auschwitz no és possible fer teologia", Auschwitz s'ha convertit en una metàfora del món modern. Tot vivint permanentment en situació d'holocaust (refugiats, immigrants, Orient Mitjà, Àfrica, atur, desnonaments, pobresa, cues a la seguretat social...), el desastre no pot ser considerat una casualitat o l'obra d'un boig.

Si això és així, com parlar de Déu en aquest món de dolor absurd i evitable?. Aquí és on te més sentit la Creu de Crist com a catàstrofe i fracàs de Déu. Ella és la clau epistemològica de la interpretació de la història. Ella és el "lloc" de la Revelació. En ella, el Déu pobre i sofrent expressa, al meix temps, la *kenosis* i la salvació.